

Aleg. 131

Sprawozdanie

Komisji szkolnej w sprawie wniosku posła Bobrzyńskiego i tow. o wydanie ustawy krajowej o seminariach nauczycielskich.

Wysoki Sejmie!

Ustawa zasadnicza z dnia 21. grudnia 1867. pozostawiła w §. 11. lit. i ustawodawstwu krajowemu orzekanie o ustroju seminariów nauczycielskich. Tę przyznaną kompetencję ścieśniła ustawa państwowa z 14. maja 1869.

Dotąd jednak nie czyniono użytku z powyższych postanowień ustawy. Dopiero w ostatnich kilku latach, Komisya szkolna w sprawozdaniach swych o stanie szkół ludowych i seminariów nauczycielskich poczęła zwracać uwagę Wysokiej Izby, że dzisiejsze seminaria, urządzone w całym państwie na jedną modłę, wymagają koniecznie pewnych zmian w ich ustroju i w zakresie udzielanych nauk, gdyż nie odpowiadają warunkom i stosunkom naszego kraju, naszych szkół i naszej ludności. Te uwagi Komisji szkolnej, jakoteż krytyki podnoszone w Wysokim Sejmie, w sferach nauczycielskich i w opinii publicznej, a wreszcie samoistne wnioski posłów, którymi domagano się reformy seminariów i utworzenia odrębnego typu z kierunkiem rolniczym — spowodowały zwołanie w tej sprawie ankiety w r. 1900. Uchwały tej ankiety, uznające potrzebę reformy seminariów nauczycielskich a mianowicie potrzebę zakładania seminariów z kierunkiem rolniczym zostały w r. 1905 uchwałą Sejmu na wniosek posła Cieleckiego załatwione.

Szablonowe urządzenie seminariów w całym państwie, liczące się głównie ze stosunkami krajów zachodnich, okazało się także i dla tych krajów nieodpowiedniem, to też za inicjatywą sfer nauczycielskich i przy udziale Władz szkolnych odbył się w roku ubiegłym we Wiedniu zjazd nauczycieli seminariów całego państwa w sprawie reformy seminariów.

Uchwały tam zapadłe dotyczyły głównie sprawy rozszerzenia zakresu nauk w seminariach a w następstwie tego pomnożenia lat nauki do 5-ciu względnie do 6-ciu, ustanowienia przy seminariach szkoły wydziałowej, jako szkoły ćwiczeń, dalej racjonalniejszego rozkładu materiału naukowego na poszczególne lata nauki, a wreszcie odnosiły się do stosunków prawnych nauczycieli seminariów a głównie nauczycieli szkoły ćwiczeń.

Ponieważ uchwały powzięte w Wiedniu, nie uwzględniały odmiennych stosunków i potrzeb naszego kraju, przeto w tej sprawie odbył się w roku bieżącym we Lwowie zjazd nauczycieli seminariów całego kraju.

Uchwały tego zjazdu powzięte pod wpływem dyskusji i uchwał we Wiedniu nie różniły się wiele od uchwał tam zapadłych. Domagano się przede wszystkim podniesienia poziomu naukowego u wychowanków tych zakładów — pozostawiając wprowadzenie pewnych zmian w ustroju seminariów czynnikiem krajowym.

Gdy zaś sprawa reformy seminariów przez te zjazdy wprowadzoną z stała na porządek dzienny przeto wniosek posła Bobrzyńskiego, którym przedłożono projekt ustawy o kształceniu nauczycieli i uzdolnieniu do nauczania w szkołach ludowych, jest zupełnie na czasie.

Projekt tej ustawy krajowej o seminariach nauczycielskich usiłuje zrobić teren dla ustawodawstwa naszego krajowego, oczywiście tylko w granicach poświadczonych mu przez ustawy państwowe, a ponieważ wskutek tego nie przeprowadza w zupełności zalecanych przez sfery nauczycielskie reform, przeto uważa ją, która rozszerzy kompetencję Rady szkolnej krajowej na seminaria i będzie bezwątpienia jedną z pokaźnych zdobyczy w sprawie rozszerzenia autonomii kraju, nie zadowolili na razie sfer interesowanych, pomimo że ustawę tę uważać możemy jako początek dalszych w tej sprawie reform, których kraj domagać się nie zaniedba.

Projekt ten w licznych swoich szczegółach zawiera nowe, odmienne dla kraju naszego postanowienia a dla lepszego ich zrozumienia dołącza Komisya szkolna do każdego z paragrafów ustawy swoje uwagi:

Artykuł I. zawiera postanowienia ogólne. Projekt ogranicza się do wydania szczegółowych przepisów w ramach §§. 26—47. ustawy państwowej z 14. maja 1869. Dz. u. p. Nr. 62, których nie powtarza, o ile są peremptoryczne i zmiany nie dopuszczają. Wskutek tego nie ma w tej ustawie krajowej wyliczenia przedmiotów nauki w seminariach męskich i żeńskich, niema postanowień o egzaminach dojrzałości, o ustanawianiu i stosunkach służbowych nauczycieli, o konferencyach nauczycielskich i t. d., bo kwestye te rozstrzygnięte są stanowczo w ustawie państwowej.

Od §. 28. ustawy państwowej orzekającego, że czas trwania kursów seminarijnych obejmuje cztery lata, może wprowadzić wskutek postanowienia §. 75. tejże ustawy ustawodawstwo galicyjskie uczynić wyjątek, jednakże projekt z tego nie korzysta z przyczyn wyłuszczonej w motywach projektu podanych przez wnioskodawcę, które Komisya w zasadzie podziela.

§. 1. określający cel seminariów zgadza się z §. 1. statutu organizacyjnego seminariów z dn. 31. lipca 1886 r. z tą różnicą, że statut każe abiturjentom seminariów „odpowiedzieć wymaganiom ustawy szkolnej państwowej“, a §. 1. projektu zwraca uwagę na wychowanie i każe nauczycielom sprostać zadaniom nauczyciela ludowego wogólności a mianowicie z uwzględnieniem urządzenia szkół ludowych w Galicyi i tem samem uzasadnia odrębne urządzenia seminariów galicyjskich.

§. 2. formułuje te odrębne urządzenia. Ustęp 1. i 2. w miejsce jednolitych planów dla seminariów męskich, wprowadza dwa rodzaje planów, podając główne różnice. Rzeczą będzie Rady szk. kraj. przy sporządzaniu planów naukowych różnice te w szczegółach przeprowadzić.

Przedmioty nauki będą dla obu typów te same, ale wymiar godzin na każdy przedmiot będzie inny, rozdział przedmiotów na kursa może być inny i metoda nauczania odmienna.

Komisya szkolna uznaje konieczną potrzebę redukcji dotychczas obowiązujących godzin nauki w tygodniu na poszczególnych kursach i wykreśla z ustępu 1-go wiersz przedostatni, słowa: „wogóle a specjalnie niemieckiego języka“.

Natomiast dodaje przy końcu ustępu 2-go „nauka zaś języka niemieckiego ma być udzielaną w tych seminariach w obszerniejszym zakresie.“

Ustęp 3. wprowadza obowiązkowość nauki historii kraju ojczystego, której statut w §. 22. nie uwzględniał.

Ustęp 4. czyni z gry na fortepianie i na organach, która według §. 29. statutu jest obowiązkową, przedmiot nauki nadobowiązkowej.

Postanowienie to podyktowane jest doświadczeniem, że uczniowie zniewoleni do nauki śpiewu, gry na skrzypcach, gry na fortepianie i na organach są tą nauką przeciążeni i należycie w żadnym z tych kierunków nie mogą się wykształcić.

Gra na fortepianie i organach jest nadto dla naszych nauczycieli niekonieczną, skoro nauczyciele nasi tylko z wyjątkowem pozwoleniem Rady szkolnej krajowej mogliby przyjąć obowiązki organisty a Rada szkolna pozwolenia takiego nie udziela.

Seminarya żeńskie już według §. 30. ustawy państwowej mają w planach naukowych przedstawiać typ odmienny od męskich przez uwzględnianie robót ręcznych kobiecych.

Ostatni ustęp §. 2. projektu podaje w tym kierunku dalszą wskazówkę, nadając nauce przyrody cel więcej praktyczny — uwzględnienie warzywnictwa i ogrodnictwa.

§. 3. Określenie ustawodawcze języka wykładowego pozostawione jest ustawodawstwu krajowemu paragrafem 31. ustawy państwowej. Określenie podane w projekcie ogranicza się do stwierdzenia obecnego stanu tej sprawy, tak jak uregulowana jest sprawa ta rozporządzeniami ministeryalnemi.

Możność założenia jednego seminarium męskiego z językiem wykładowym polskim i niemieckim podyktowaną jest potrzebą kształcenia nauczycieli języka niemieckiego oraz nauczycieli dla szkół niemieckich w kraju, sprowadzanych dotychczas najczęściej z poza kraju.

Znalazła ona już wyraz w projektach Rady szkolnej krajowej a dla przeszkód stawianych przez gminę niemiecką, w której seminarium takie miało być założone, nie mogła być dotychczas urzeczywistnioną.

§. 4. specjalizuje zasadę wypowiedzianą w §. 27. ustawy państwowej odpowiednio do dwóch planów seminarjów męskich.

§. 5. w pierwszym ustępie powtarza zasadę wypowiedzianą w §. 33. ustawy państwowej, zaś w ustępie 2-gim wyprowadza z niej jako konsekwencję zakładanie klas równorzędnych wbrew przepisowi statutu seminarjów, który w §. 4. ustępie 4-ym tworzenia klas równorzędnych nie dopuszcza.

§. 8. rozwija zasadę wypowiedzianą w §. 27. ustawy państwowej, mianowicie w zastosowaniu do seminarjów utrakwistycznych — orzekając, że przy takich seminarjach istnieć mają dwie szkoły ćwiczeń.

Ostatni ustęp ogranicza liczbę uczniów każdej klasy szkoły ćwiczeń do 40, kiedy statut seminarjum dopuszcza 50.

Ustęp 2-gi §. 9. zawiera postanowienia, które mogą mieć praktyczne zastosowanie przy tworzeniu a raczej udzielaniu przyzwolenia na utrzymywanie prywatnych seminarjów.

Seminarya prywatne posiłkują się zazwyczaj nauczycielami z innych zakładów, wskutek czego nauka w tych zakładach nie może być ani w należytych czasie ani w zupełności udzielaną w pełnej liczbie godzin wyznaczonych statutem na poszczególne cztery kursa.

Dla prywatnych przeto seminarjów, szczególnie w miastach prowincjonalnych, wskazanem jest urządzenie dwuletnich kursów w ten sposób, że tylko co drugi rok przyjmuje się uczniów względnie uczennice do zakładu, a seminarya takie miałyby jednego roku klasę I. i III., a następnego II. i IV.

§. 10. rozszerza kompetencję Rady szkolnej krajowej i jest konsekwencją §. 1. i 2-go.

Skoro bowiem według tych paragrafów seminarya w Galicyi liczyć się mają z odrębnem urządzeniem szkół ludowych w kraju i dzielić się na dwa typy, muszą też mieć plany naukowe, odbiegające od planu ogólnego określonego w statucie seminarjów, a redakcyja tych planów musi być pozostawioną Radzie szkolnej krajowej.

Zastrzeżenie, że plany tak zredagowane muszą przed ich ogłoszeniem uzyskać przyzwolenie Ministra oświaty, jak wogóle podobne zastrzeżenia uczynione na rzecz Ministra oświaty w innych paragrafach ustawy wynikają z zasady, że w myśl obowiązujących ustaw Minister za całość szkolnictwa ostatecznie odpowiada, a Rada szkolna jest władzą, która mu podlega.

§. 11. odstępuje od przepisu §. 49. i 50. statutu, który aprobatę książek szkolnych zastrzega Ministrowi oświaty.

§. 12. w ustępie 2-gim daje Radzie szkolnej krajowej możność zredagowania innego regulaminu szkolnego niż ten, który jest zawarty w statucie seminarjum.

§. 13. rozwija zasadę wypowiedzianą w §. 37. ustawy państwowej i stwierdza ustawodawczo praktykę, która u nas istnieje, mianowicie co się tyczy stypendjów z funduszków krajowych. Komisya szkolna uznaje za potrzebne do paragrafu

tego dodać jako ustęp 5-ty: „Blizsze postanowienia o nadawaniu i wypłacaniu stypendyów wydaje Rada szkolna krajowa“.

§. 15., 16. i 17. odbiegają od postanowień §. 38. ustawy państwowej, gdyż §. 75. ustawy państwowej ustawodawstwu galicyjskiemu na to zezwala.

W pierwszym ustępie §. 15. łagodzi utworzenie dwóch typów seminariów męskich i trzeciego typu seminariów żeńskich postanowieniem, że świadectwo dojrzałości uzyskane w któremkolwiek z tych seminariów uprawnia do objęcia posady czy to w mieście czy na wsi.

Komisya z powodów podanych we wniosku godzi się z tem zupełnie. Ograniczenie, że kandydat zgłaszający się do szkoły, w której uczy się dwóch języków, wykazać się musi świadectwem dojrzałości ze znajomości obu języków, wynika z natury rzeczy i odpowiada praktyce dotychczasowej.

Tę samą zasadę stosuje ustęp 2-gi §. 15. do egzaminu kwalifikacyjnego.

§. 16. w ustępie pierwszym wprowadza ważne ułatwienia dla absolwentów uniwersytetów i szkoły politechnicznej, dopuszczając ich wprost do egzaminu wydziałowego, kiedy dotychczas musieli uzupełnić świadectwo dojrzałości, składać poprzednio egzamin kwalifikacyjny do szkół pospolitych i wykazywać się trzechletnią praktyką, zanim do egzaminu wydziałowego mogli być dopuszczeni. Ułatwienia poddyktowane są chęcią pozyskania dla szkół wydziałowych nauczycieli z wyższem wykształceniem.

Kandydaci, którzyby do szkół wydziałowych przejść chcieli ze szkół średnich, muszą dopełnić warunków postanowionych przez ministra oświaty w myśl §. 41. ustawy państwowej.

§. 16. w ustępie 3-im grupuje przedmioty egzaminu wydziałowego o tyle odmiennie, niż to czyni rozporządzenie ministeryalne z 31. lipca 1886, że do grupy drugiej zalicza obowiązkowo matematykę, a do grupy trzeciej, usuwając z niej matematykę, wprowadza obok rysunku odręcznego i geometrycznego naukę zręczności dla kandydatów i naukę robót kobiecych dla kandydatek, a Komisya szkolna dodaje nadto do ustępu 3. lit. c), wiersz drugi, po słowach „rysunek geometryczny“ wyrazy „w połączeniu z geometryą wykreślną“.

Kandydaci tak wykształceni są bowiem koniecznie potrzebni dla naszych szkół wydziałowych.

§. 17. wprowadza tę zmianę, że egzamina kwalifikacyjne porucza komisjom nie jak dotychczas przy seminariach nauczycielskich, lecz osobnym komisjom, złożonym głównie z inspektorów szkolnych okręgowych i nauczycieli ludowych.

Ważne to udogodnienie będzie korzystne nietylko dla seminariów, lecz także dla kandydatów, bo liczba komisji może być większa i dostęp do egzaminu łatwiejszy. Egzamin praktyczny słusznie też złożono w ręce praktyków. Z postanowienia tego paragrafu nie wynika wcale, aby w każdym powiecie, względnie okręgu szkolnym, była komisya egzaminacyjna. Komisji takich będzie utworzonych kilkanaście w miarę potrzeby.

Komisya szkolna uważa za pożądane, aby ordynaryaty biskupie, względnie odnośnie stowarzyszenia kościelne i religijne wydały szczegółowe przepisy i określiły dokładnie zakres wymagań przy egzaminowaniu kandydatów, celem przyznania im uzdolnienia do udzielania nauki religii swego wyznania.

Paragrafy 18.—23. o kursach dalszego kształcenia nauczycieli formułują dokładnie zasadę wypowiedzianą ogólnikowo w §. 42. ustawy państwowej.

Ustalają one i rozszerzają ustawodawczo praktykę, która u nas w ten sposób od szeregu lat się rozwinęła, a która poszła daleko poza praktykę w innych krajach koronnych.

Kursa tak ustalone, są właściwie piątym rokiem nauki seminaryalnej dla tych kandydatów, którzy szukają wyższego wykształcenia i pragną pracować czy to przy szkołach wydziałowych czy też przy uzupełniających kursach relniczych.

Komisya szkolna nie zmienia postanowień §. 19., jednak wyraża życzenie, aby obok całorocznych kursów rolniczych dla wykształcenia do zawodu nauczycielskiego w przedmiotach nauki kursów uzupełniających rolniczych, urządzano także po myśli §. 21. projektu jak najczęściej kursa rolnicze dla samostwnych kierowników szkół ludowych wiejskich.

Gdyż tak samo, jak ludzi się nie można, aby uczeń, który ukończył nauki w seminarjum był historykiem, geografem, matematykiem, lub zawodowym

znawcą języka i literatury, podobnie nie może on być skończonym gospodarzem-rolnikiem — on może wynieść tylko ogólny zarys teoretycznych wiadomości z pewną okrasą praktyki — a dopiero na specjalnym kursie rolniczym ma on nabyte w seminaryum wiadomości z nauki gospodarstwa pogłębić i z praktyczną stroną się obznajomić, aby mógł następnie nabyte wiadomości odpowiednio zużytkować w szkole wiejskiej, a głównie przy nauce dopełniającej.

Komisya szkolna, wypowiedziawszy swe zapatrywania, wnosi:

Wysoka Izba raczy uchwalić załączony % projekt ustawy o kształceniu nauczycieli i uzdolnieniu do nauczania w szkołach ludowych.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
Michałowski.

Ustawa

z dnia o kształceniu nauczycieli oraz o uzdolnieniu do nauczania w szkołach ludowych.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje :

Artykuł I.

W obrębie postanowień ustaw państwowych o kształceniu nauczycieli i uzdolnieniu do nauczania w szkołach ludowych wydaje się dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem następujące szczegółowe postanowienia :

§. 1.

Zadaniem seminaryów nauczycielskich męskich i żeńskich dla szkół ludowych jest wykształcenie takich sił nauczycielskich, które na podstawie swej ogólnej i zawodowej wiedzy i uzdolnienia, oraz pod względem swego wychowania i charakteru sprostać mogą zadaniu nauczyciela ludowego w ogólności, a mianowicie z uwzględnieniem urzędzenia szkół ludowych w Galicyi.

§. 2.

Ażeby wykształcić siły nauczycielskie przysposobione specjalnie tak dla szkół ludowych wiejskich, jakoteż i dla szkół ludowych miejskich, będą plany naukowe poszczególnych seminaryów męskich uwzględniać specjalnie potrzeby jednej lub drugiej z tych kategorii szkół i dlatego kłaść osobliwszy nacisk albo na nauki przyrodniczo-rolnicze, albo też na naukę języków, jakoteż na naukę rysunków.

W planach nauczania tych seminaryów męskich, które w myśl tego uwzględniać mają specjalne potrzeby szkół miejskich, nauka gospodarstwa rolnego ograniczy się do sadownictwa i ogrodnictwa, a nauka języka niemieckiego będzie udzielaną w obszerniejszym zakresie.

Nauka historyi uwzględni historję powszechną, austriacką i kraju ojczystego.

Ogólna nauka muzyki i śpiew, oraz gra na skrzypcach stanowią we wszystkich seminariach męskich i żeńskich przedmiot nauki obowiązkowej, gra na fortepianie i na organach przedmiot nauki nadobowiązkowej.

Nauka przyrody uwzględniać będzie także potrzeby higieny szkolnej.

Nauczanie somatologii i higieny powierzone będzie lekarzowi specjalnie do tego uzdolnionemu, któremu także jako lekarzowi szkolnemu poruczony będzie nadzór nad ogólnymi stosunkami zdrowia wychowanków i nad higienicznym utrzymaniem lokalów szkolnych. Odpowiednie przepisy wydaje Rada szkolna krajowa, po wysłuchaniu krajowej Rady zdrowia z przyzwoleniem Ministra oświaty.

W seminariach żeńskich przy nauce przyrody uwzględnić się będzie specjalnie warzywnictwo i ogrodnictwo.

§. 3.

Język wykładowy dla każdego seminarium męskiego i żeńskiego ustanawia Rada szkolna krajowa, z przyzwoleniem Ministra oświaty w myśl obowiązujących przepisów.

Obok seminariów z językiem wykładowym polskim, względnie polskim i ruskim, może dla przysposobienia nauczycieli niemieckiego języka być założonem jedno seminarium męskie z językiem wykładowym polskim i niemieckim.

Gdzie tego potrzeba wymaga, należy wychowankom seminariów męskich i żeńskich z polskim językiem wykładowym dać także sposobność wykształcenia się w języku ruskim.

Przy nauce języka niemieckiego, która we wszystkich seminariach jest obowiązkową, jest język niemiecki wykładowym.

§. 4.

Seminariom nauczycielskim męskim i żeńskim dodanym będzie jako środek pomocniczy przy nauce przyrody i gospodarstwa ogród szkolny odpowiednio urządzony; tym zaś seminariom, które przeznaczone są do kształcenia nauczycieli szkół wiejskich, dodane będzie nadto pole odpowiednio położone i w odpowiednim wymiarze dla nauczania i ćwiczenia wychowanków w pracach rolniczych.

§. 5.

Liczba wychowanków niema na jednym kursie rocznym przekraczać czterdziestu.

Klasy równorzędne w seminariach mogą być urządzone w razie koniecznym.

§. 6.

Gdzie się okazuje potrzeba, może w seminarium męskim być urządzoną klasa przygotowawcza.

Zadaniem klasy przygotowawczej jest przysposobić wychowanków głównie pod względem językowym i pewności w rachunkach.

§. 7.

Celem wykształcenia nauczycielek robót i nauczycielek ogródków, o ile do tego celu nie służą seminaria publiczne jako takie i połączone z nimi ogródki dziecięce, mogą być przy pewnych seminariach założone osobne kursa nauczania jednoroczne.

§. 8.

Celem praktycznego przysposobienia wychowanków istnieje przy każdym seminarium z polskim językiem wykładowym szkoła ludowa jako szkoła ćwiczeń i szkoła wzorowa.

Przy seminariach nauczycielskich urządzonych pod względem języka wykładowego utrakwistycznie, istnieje będzie dla każdego z dwóch języków wykładowych osobna szkoła ćwiczeń.

Szkołę ćwiczeń, utrzymywaną przez państwo, może wyjątkowo zastąpić także inna szkoła publiczna wzorowo urządzona.

Szkoła ćwiczeń ma w regule cztery klasy, może być jednak urządzoną także jako więcej- lub mniejklasowa.

Liczba uczniów w poszczególnych klasach szkoły ćwiczeń nie może przekraczać czterdziestu.

§. 9.

Wszystkie kursa roczne seminarium nauczycielskiego, szkoła ćwiczeń, klasa przygotowawcza, ogródek dziecięcy i specjalne kursa nauczania tworzą jeden organizm szkolny, z jednolitem kierownictwem.

Do kształcenia sił nauczycielskich mogą jednak być urządzone takie seminaria, które obejmują tylko pewne części pełnego seminarium. Do zakładów takich odnoszą się te przepisy, które postanowione są dla odnośnych części pełnych zakładów.

§. 10.

Plany nankowe, rozkład przedmiotów na poszczególne kursa roczne i liczbę godzin nauki dla seminarjów, oraz dla połączonych z nimi klas przygotowawczych, ogródków dziecięcych i specjalnych kursów nauczania ustanawia Rada szkolna krajowa, z przyzwoleniem Ministra oświaty, biorąc za podstawę postanowienia ustawy państwowej o szkołach ludowych oraz szczegółowe wskazówki podane w poprzedzających paragrafach niniejszej ustawy.

Bliższe postanowienia o urządzeniu językowym seminarjów utrakwistycznych wydaje Rada szkolna krajowa, z przyzwoleniem Ministra oświaty.

Minister oświaty postanawia na wniosek Rady szkolnej krajowej, który plan naukowy ma być zaprowadzonym w poszczególnych seminariach męskich.

Plan naukowy szkoły ćwiczeń układa konferencya nauczycielska, z uwzględnieniem planu nauki normalnego, przepisanego dla szkół ludowych w kraju i przedkłada go Radzie szkolnej krajowej do zatwierdzenia.

Pod względem zewnętrznego i wewnętrznego porządku w szkołach ćwiczeń obowiązują normy wydane dla szkół publicznych, o ile nie będą wydane specjalne przepisy.

§. 11.

O dopuszczaniu książek do nauki i czytania oraz środków naukowych rozstrzyga Rada szkolna krajowa. Wybór pomiędzy zatwierdzonymi książkami do nauki służy ciałom nauczycielskim i ma być corocznie zawczasu podanym do wiadomości Rady szkolnej krajowej.

§. 12.

Co się tyczy roku szkolnego, trwania półroczy i feryj we wszystkich oddziałach seminaryów, włącznie z państwowymi szkołami ćwiczeń, obowiązują przepisy wydane dla szkół średnich, o ile nie są wydane specjalne przepisy.

Regulamin szkolny i naukowy dla seminaryów wydaje Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty.

Co się tyczy zachowania się wychowanków w zakładzie i poza zakładem grono nauczycielskie układa projekt przepisów dyscyplinarnych i przedkłada go Radzie szkolnej krajowej do zatwierdzenia.

Wykluczenie z seminaryum oraz z seminaryów w kraju zarządza Rada szkolna krajowa, wykluczenie ze wszystkich zakładów wymaga zatwierdzenia Ministra oświaty.

§. 13.

Nauka w seminaryach nauczycielskich męskich i żeńskich oraz w klasach przygotowawczych i na specjalnych kursach naukowych jest bezpłatną.

Wychowankowie biedni a zdolni mogą otrzymać stypendya państwowe i krajowe, o ile przyjmą zobowiązanie oddania się zawodowi nauczycielskiemu przynajmniej przez sześć lat w publicznych szkołach ludowych.

Korzystanie ze stypendyum z funduszu krajowego, zależne jest od warunku sześcioletniej służby w publicznych szkołach ludowych w kraju.

Korzystanie ze stypendyum może także w ten sposób nastąpić, że odpowiednie kwoty wypłacane będą kierownictwu internatów wychowanków seminaryów do tego przez Radę szkolną krajową upoważnionych a to za mieszkanie i utrzymanie wychowanka.

Bliższe postanowienia o nadawaniu i wypłacaniu stypendyów wydaje Rada szkolna krajowa.

W państwowych szkołach ćwiczeń i ogródkach dziecięcych będzie pobieraną opłata szkolna, od której uiszczania ubodzy uczniowie mogą być uwolnieni. Bliższe o tem postanowienia wydaje Minister oświaty.

§. 14.

Zakładanie i utrzymanie seminaryów nauczycielskich męskich i żeńskich z potrzebnymi szkołami ćwiczeń (§. 8.) jest rzeczą państwa. Zarządza je na wniosek Rady szkolnej krajowej Minister oświaty, który także przyzwala na urządzenie oddziałów równorzędnych na kursach, oraz klas przy-

gotowawczych, ogródków dziecięcych i specjalnych kursów naukowych.

§. 15.

Świadectwo dojrzałości uprawnia do prowizorycznej służby nauczycielskiej we wszystkich szkołach ludowych bez względu na to, w którym seminaryum uzyskanem zostało, o ile kandydat ze względu na znajomość języków świadectwem tem wykazaną odpowiada wymaganiom szkoły, do której ma być przeznaczony.

Do stałego zamianowania nauczycielem w szkołach ludowych pospolitych wymagane jest świadectwo kwalifikacyi nauczycielskiej dla pospolitych szkół ludowych, które uzyskuje się przez egzamin kwalifikacyjny nauczycielski po najmniej dwuletniem zadowalniającem zajęciu w praktycznej służbie nauczycielskiej w szkole ludowej publicznej lub prywatnej posiadającej prawo publiczności. Do szkół ludowych pospolitych, w których drugi język krajowy lub język niemiecki jest przedmiotem nauki obowiązkowym, wykazać się należy uzdolnieniem nauczania tych języków. Przy egzaminach kwalifikacyjnych do szkół pospolitych należy więc na żądanie kandydata przez wynik egzaminu stwierdzić, czy jest uzdolnionym uczyć także drugiego języka krajowego, względnie języka niemieckiego w szkołach ludowych pospolitych.

§. 16.

Do stałej nominacyi nauczycielem w szkole wydziałowej wymagane jest świadectwo kwalifikacyi nauczycielskiej do szkół wydziałowych, które uzyskuje się przez złożenie egzaminu specjalnego po najmniej trzechletnim całkiem zadowalniającem zajęciu w szkołach ludowych albo innych zakładach naukowych Kandydaci, którzy ukończyli studia na uniwersytecie albo w szkole politechnicznej, dopuszczani będą do tego egzaminu także bez wykazania się poprzedniem zajęciem w zawodzie nauczycielskim, mogą jednak dopiero wówczas uzyskać stałą nominację, jeżeli wykazają się jednoročnem zadowalniającem zajęciem nauczycielskiem w szkole wydziałowej publicznej po uzyskaniu kwalifikacyi do szkół wydziałowych.

Nauczyciele przedmiotów technicznych na kursach specjalnych naukowych połączonych ze szkołami ludowemi doświadczeni w zawodzie nauczycielskim mogą być przez Ministra oświaty uwolnieni od tego egzaminu.

Egzamin kwalifikacyjny nauczycielski do szkół wydziałowych obejmuje wszystkie przedmioty jednej z trzech następujących grup:

- a) Grupa zawodowa językowo-historyczna: język wykładowy (języki wykładowe), język niemiecki, geografia i historia;
- b) Grupa zawodowa przyrodnicza: historia naturalna, fizyka i matematyka;
- c) Grupa zawodowa techniczna: rysunek odręczny i kaligrafia, rysunek geometryczny w połączeniu z geometryą wykreślną, nauka zręczności (dla kandydatów), nauka robót kobiecych (dla kandydatek).

Oprócz tego pedagogika i język wykładowy jest przedmiotem egzaminu każdej grupy.

§. 17.

Do przedsięwzięcia egzaminów kwalifikacyjnych Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty ustanawia osobne komisye, przyczem trzymać się należy zasady, że członkami komisji egzaminacyjnych mają być przy egzaminie kwalifikacyjnym do szkół pospolitych przedewszystkiem inspektorowie szkolni okręgowi i wytrawni nauczyciele szkół ludowych, zaś przy egzaminie do szkół wydziałowych dyrektorowie i nauczyciele seminaryów, szkół średnich, zawodowych lub wyższych. Przewodniczy egzaminom dyrektor komisji egzaminacyjnej, o ile inspektor szkolny krajowy nie obejmie przewodnictwa.

Celem egzaminowania kandydatów co się tyczy ich uzdolnienia do udzielania nauki religii, należy powoływać zastępców stowarzyszeń kościelnych i religijnych.

§. 18.

Celem dalszego wykształcenia do zawodu nauczycielskiego w przedmiotach nauki szkół wydziałowych odbywać się będą corocznie przez przeciąg jednego roku szkolnego przy seminaryach nauczycielskich lub innych zakładach naukowych dwa kursa wydziałowe dla dwóch w §. 16. wymienionych zawodowych grup wydziałowych.

Na kurs wydziałowy przyjmować się będzie abiturjentów seminaryów nauczycielskich męskich, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości z odznaczeniem, bezpośrednio po ukończeniu seminaryum, oraz nauczycieli ludowych, którzy złożyli egzamin kwalifikacyjny do szkół ludowych pospolitych z odznaczeniem.

Pierwszych utrzymuje się na czas trwania kursu w dalszym pobieraniu stypendyum, które w seminaryum nauczycielskiem posiadali; drudzy utrzymują urlop z pełnymi poborami.

Liczba słuchaczy niema przenosić trzydziestu pięciu.

§. 19.

Celem dalszego wykształcenia do zawodu nauczycielskiego w przedmiotach nauki kursów uzupełniających rolniczych, a zarazem celem przygotowania do złożenia specjalnego egzaminu z rolnictwa dla tych kursów, urządzony będzie w jednej szkole rolniczej co najmniej co drugi rok kurs nauczycielski rolniczy na przeciąg jednego roku szkolnego.

Na kurs ten przyjmowani będą kandydaci, którzy po złożeniu egzaminu kwalifikacyjnego do szkół ludowych pospolitych w szkołach ludowych wiejskich najmniej przez trzy lata na samodzielnem stanowisku byli czynni, a przez troskliwe pielęgnowanie ogrodu lub pola szkolnego okazali osobliwsze zamiłowanie do robót rolniczych.

Liczba słuchaczy tego kursu nie ma przekraczać dwudziestu.

Frekwentanci otrzymują na czas kursu urlop z pełnymi poborami.

§. 20.

Nauka na wszystkich kursach nauczycielskich jest bezpłatną.

Wydatek na kursa nauczycieli wydziałowych i na kursa nauczycieli kursów rolniczych uzupełniających pokrywany będzie ze środków państwa.

§. 21.

W miarę rozporządzalnych środków (ze strony państwa, kraju, gminy, lub prywatnych) urządza Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty także kursa tylko dla poszczególnych przedmiotów szkoły ludowej pospolitej i wydziałowej.

§. 22.

Wszystkie kursa przeznaczone do dalszego kształcenia nauczycieli podlegają organom nadzorczym szkolnym ustanowionym dla seminaryów nauczycielskich.

Dyrektor odnośnego zakładu naukowego sprawuje za remuneracją bezpośrednie kierownictwo kursu.

Nauczyciele ustanawiani będą przez Radę szkolną krajową a za pracę swoją otrzymują honorarium.

§. 23.

Bliższe postanowienia i plany naukowe dla kursów nauczycielskich wydaje Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty, przyczem należy się trzymać zasady, ażeby plany te i postanowienia utrzymać w zgodzie z każdorazowymi przepisami egzaminacyjnymi.

Przy urządzaniu kursu dla poszczególnych przedmiotów nauki uwzględnić należy przede wszystkim specjalne potrzeby szkół ludowych pospolitych i wydziałowych stwierdzone ich planem naukowym.

Artykuł II.

Postanowienia tej ustawy obowiązują od początku roku szkolnego następującego po jej ogłoszeniu.

Artykuł III.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi wyznań i oświaty.
